

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM

Mgr. Martina Semerádová

TERMINOLOGIE

- Termín somatopedie pochází z řeckého *soma* = tělo, *paideia* = výchova, vedení.
- V současné době existuje více názvů pro tento obor, např. pedagogika tělesně postižených, somatopedagogika...
- Předmětem somatopedie je člověk s omezením hybnosti a jeho interakce s okolím.

ČLOVĚK S OMEZENÍM HYBNOSTI

- Nejvhodnější pro označení celé somatopedické klientely je patrně termín **člověk s omezením hybnosti**.

Dříve se používaly pojmy porucha hybnosti, porucha mobility atd.

Tyto pojmy byly:

- nepřesné (např. člověk s astmatem nebo nemocí nemá přímo narušenou hybnost, přesto je také předmětem oboru somatopedie),
- nevhodné, protože poukazovaly na patologii.

OMEZENÍ HYBNOSTI

- Primární

je zasažena vlastní pohybová schopnost člověka v důsledku narušení svalů, kostí, šlach, kloubů nebo nervové soustavy (tedy tělesného postižení)

- Sekundární

dochází k narušení pohybové schopnosti člověka nepřímo v důsledku různých onemocnění nebo zdravotního oslabení. U řady onemocnění je vyžadován klid na lůžku nebo jsou kontraindikované mnohé pohybové aktivity. Nemocný může potom na sociální úrovni pociťovat podobná omezení jako v případě tělesného postižení.

TĚLESNÉ POSTIŽENÍ

- vady pohybového (svalového), nosného (kosterního) nebo nervového ústrojí, jestliže se projevují narušenou hybností a jestliže člověka omezují v účasti na jeho přirozených životních aktivitách

Dělení:

- Vrozené (DMO)
- Získané:
 - získané po úrazu, např. amputace, obrny po úrazech páteře a mozku
 - získané po nemoci, např. TP po roztroušené skleróze, svalové dystrofii, artritidách

NEMOC

- Porucha rovnováhy organismu s prostředím, přičemž vznikají anatomické a funkční změny v organismu (Kábele, 1992; Jonášková, in Müller, 2001). Z hlediska somatopedie není nemoc považována jen za biologickou odchylku, ale za typ sociálního znevýhodnění (Bendová, Renotíerová, 2005)
- Dělení podle trvání onemocnění:
 - krátkodobé (akutní), např. infekční onemocnění
 - dlouhodobé, např. epilepsie

DLOUHODOBÉ ONEMOCNĚNÍ

- Dělení:

- chronická**, vznikají závažné organické a funkční změny orgánů a systémů s dlouhodobě předpokládaným průběhem, tj. minimálně 3 roky (diabetes, srdeční vady);

- recidivující**, pokud se opakuje nejméně 3x ročně, ale v mezidobích v organismu nenalézáme anatomické ani funkční změny (alergie, astma

nebo z hlediska očekávaného vývoje:

- **progresivní (progredující)**, některé mohou mít i letální charakter (např. progresivní svalová dystrofie, maligní nádorová onemocnění);

- **stacionární**, u které neočekáváme postupné a dlouhodobé zhoršování (např. benigní nádory).

ZDRAVOTNÍ OSLABENÍ

- Snížená odolnost vůči chorobám a sklon k jejich opakování (např. u akutních zánětů dýchacích cest) (Kábele, 1992).
- Příklady: alergie, astma, rekonvalescence

HISTORIE PÉČE O OSOBY S OMEZENÍM HYBNOSTI

- 19. století: V Jesenících žije a praktikuje své originální léčebné postupy zakladatel moderní vodoléčby **Vincenz Priessnitz** (1799-1851)
- 1901 – **František Hamza** (1868-1930) zakládá v Košumberku u Luže malé sanatorium pro tuberkulózní děti. Roku 1908 je při této léčebně zřízena škola.
- 1913 – otevřen Jedličkův ústav pro zmrzačené v Praze. Prof. MUDr. **Rudolf Jedlička** v něm se svými spolupracovníky, kterým byl do roku 1919 pokrokový učitel **František Bakule** (1877–1926) a od roku 1920 ředitel ústavu a školy **Augustinem Bartošem** (1888-1969), realizoval myšlenku rehabilitační péče. Ústav měl pět oddělení: nemocnice (ortopedická klinika), škola, vlastní cvičné dílny, ortopedické dílny, statek a chorobinec s azylem.

WEBOVÉ ODKAZY

- ILga vozíčkářů o.s.: www.ligavozic.cz
- Centrum Paraple: www.paraple.cz
- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců: www.caths.cz
(současný člen Českého paralympijského výboru)
- Unie Roska (*Česká multiple sclerosis společnost*): www.roska.cz
(pacienti s roztroušenou mozkomíšní sklerózou)
- Spolek Trend vozíčkářů: www.trendvozickaru.cz (Olomouc)
- Společnost „E“: www.spolecnost-e.cz (pacienti s epilepsií)
- Svaz diabetiků: www.diabetes.cz
- Společnost pro mukopolysacharidózu: www.mukopoly.cz a další. (měli byste znát alespoň několik organizací + komu jsou určeny)
- Odbornou problematiku somatopedie v ČR zaštiťuje **Somatopedická společnost** (pod Karlovou univerzitou): www.somspol.wz.cz
- Jedličkův ústav www.jus.cz
- Asistence www.asistence.org
- ZŠ a MŠ Kociánka www.skola-kocianka.cz

PRAMENY K DALŠÍMU STUDIU SOMATOPEDIE

- BENDO VÁ, P. Moderní trendy v péči o osoby s poruchami hybnosti. In *Základy speciální pedagogiky*. (kolektiv autorů) 1. vyd. Olomouc: VUP, 2006. 85 s. ISBN 80-244-1479-1.
- BENDO VÁ, P. – RENOTIÉROVÁ, M. *Somatopedie pro výchovné pracovníky*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2005. 56 s. ISBN 80-2441-097-4.
- FRIEDLOVÁ, K. Bazální stimulace v základní ošetrovatelské péči. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 168 s. ISBN 978-80-247-1314-4.
- HRUŠKA, J. Komplexní systém výchovně vzdělávací péče o děti a mladistvé s tělesným postižením. 1. vyd. Praha: Septima, 1997. 118 s. ISBN 80-85801-47-7.
- JAKOBOVÁ, A. *Komplexní péče dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. 101s. ISBN 978-80-7368-488-4.
- JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením, somatopedická a psychologická hlediska*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2001. 158 s. ISBN 80-7254-192-7.
- JELÍNKOVÁ, J. – KRIVOŠÍKOVÁ, M. – ŠAJTAROVÁ, L. *Ergoterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 272 s. ISBN 978-80-7367-583-7.
- JESENSKÝ, J. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 159 s. ISBN 80-7184-030-0.
- JONÁŠKOVÁ, V. Dítě s poruchou mobility. In MÜLLER, O. et al. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2001. 87-122 s. ISBN 80-244-0231-9.
- KOMAČEKOVÁ et al. *Fyzikální terapie*. 2. vyd. Martin: Osveta, 2006. 363 s. ISBN 80-8063-230-8.
- KOPŘIVA, K. Lidský vztah jako součást profese. Psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese. 2. vyd. Praha: Portál, 1997. 147 s. ISBN 80-7178-150-9.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2002. 392 s. ISBN 80-7178-657-8.
- MÜLLER, O. et al. *Terapie ve speciální pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2005. 295 s. ISBN 80-244-1075-3.
- OPATŘILOVÁ, D. *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s dětskou mozkovou obrnou*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 52 s. ISBN 80-210-3242-1.
- OPATŘILOVÁ, D. – ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Somatopedie – texty k distančnímu vzdělávání*. 1. vyd. Brno: Paid, 2007. 123 s. ISBN 978-80-7315-137-9.

PRAMENY K DALŠÍMU STUDIU

SOMATOPEDIE

- PAVLŮ, D. *Speciální fyzioterapeutické koncepty a metody*. 2. vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 2003. 239 s. ISBN 80-7204-312-9.
- PFEIFFER, J. *Neurologie v rehabilitaci*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. 351 s. ISBN 978-80-247-1135-5.
- RENOTIÉROVÁ, M. *Somatopedické minimum*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2002. 85 s. ISBN 80-244-0532-6.
- RENOTIÉROVÁ, M. *Některé významné osobnosti oboru somatopedie v českých zemích*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2007. 132 s. ISBN 978-80-244-1861-2.
- SASÍN, J. *Socializace dětí s epilepsií*. 1. vyd. Praha: SPN, 1975. 240 s.
- VÁGNEROVÁ, M. *Patopsychologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 444 s. ISBN 80-7178-214-9.
- VALENTA, M. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2003. 322 s. ISBN 80-244-0698-5.
- VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. 1. vyd. Brno: Paido, 1999. 144 s. ISBN-80-85931-69-9.
- VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. 304 s. ISBN-10: 80-7315-134-0.
- VÍTKOVÁ, M. *Paradigma somatopedie*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998. 140s. ISBN 80-210-1953-0.
- VÍTKOVÁ, M. et al. *Integrativní speciální pedagogika*. 2. vyd. Brno: Paido, 2004. 463 s. ISBN 80-7315-071-9.
- VOTAVA, J. et al. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 207 s. ISBN 80-246-0708-5.
- VYMĚTAL, J. *Lékařská psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. 400 s. ISBN 80-7178-740-X.
- WHO *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disabilit a zdraví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 280 s. ISBN 978-80-247-1587-2.

